

Москва... Фестиваль... Эн хойр уг кун болгъна ухан-седкл эзлэд, байрар чеедждүүргнэ. Москва бдрх дутман цугъар ормдан суудж ядад, терзд манънагъан шахчкэд, түрүн харгъджд йовх гермуд, заводин корнусмуд гäахлж йовихана. Хальмг тангъчас Москва ордж йовх багъчудас кесгнв Тбрскианнв хотл балгъс урлнв үзäд уга учрар, байрта хäакрлгън, бдрмдж бдрлх болгънас иклäд йовна.

Гермудин эрс, дуунан модд, хашас—цугъар сäахн-сäахн плакатсар, зургулар, даригсар кеерүлгджд.

Августин 2. Орүн 5 час 15 минут. Поезд ирäд Курск вокзалд зогсв. Цугъар адгъдж вагонас гарцхав.

Түрүн ишкдл Москван газрт, түрүн Москван агъар киллгън. . . Репродуктрас гоодждж гарчах айста дун зүрк авлад, кун болгън нисхдän шаху. . .

Манур экскурсовод ирäд, цугъараламвдн таньлдчкэд, дахулад, белдчксн автобусур авч ирв. Мана Хальмгин багъчуд, автобуст ордж сун, ценънсн айста дуугъан эклв. . .

Автобус Москван уулынцар эрвлäд йовна, мана дуулдж йовх дун чигн улм-улм чангъград йовна.

Варшавск шоссе . . . Мана бмн цугъар белн. Амрх ори, уух хот, бийän угъах усн. . . Кун амрхар седлж бäахш. . .

Москва, гаргъсн эедж мет, дегд ээлтäггäр, байртагъар маниг тосв. 10 час брүн бидн Пушкинск площадьт ирлж бууввдн. . . Пушкин! Алдр орсин поэт Александр Сергеевич, барун таран бвртän дүрсн, „минн тускар теегин иньг хальмг чигн келх“—гисн бäаллтäггäр маниг тосв.

11 часа Пушкинск площадьт газа кесн снен деер английск эстрадн джаз оркестрмүдин концерт эклв. Эн концертн нарта делкäд нерäри туурген Джеффа Эллисона джаз эклв. Англичанмуд дегд шулуудулуун улс бäадж. Хур, бишкүр татлж бäаисн бийсн, зогсн бäадж бииллäд гарна. . .

Концертин хббн тарад гархла, йовсн газр болгънд цуг орн-нутгудас ирсн багъчуд харгъна. Мана түрүн болдж гаринь атхсн кун—египтянин майор Мохамед Фоули Саид. Мохамед английск-французск агрессин тускар келв.

Улдс хооран Ленинä музейд одихавдн. Музейин экспонат болгънв хальмгин багъчуд ик сонгмджагъар хäлäцхäv. Орäггäс брäггäр орх дутман алдр вождь Ленинä чинр улмул илткглäд, нарт делкän кблмшчирин боли күч-кблсчирин сулхврин, байр-джиргълин тблä ямаран ик кблмшкесн ил медглäй.

Асхн 8 час. Останкино гидл парк. Музыка. Инäдн. Оли зүсн келär күүндлгън. Колониальн орн-нутгудин багъчудла нарт делкän багъчуд харгъх—ик байр болджана. Паркин дунд бäаисн усна эргнд тавн костер шатагъад, эн кос-

термудин бдр колониальн орн-нутгудин багъчудла харгъчхав.

Тавн костер—нарт делкän тавн түвин темдг.

Японас ирсн багъчуд манла харгъчкэд: „Хейва! . . Юдзе!“—гидж хäакрв.

Омнäснв Хальмгин багъчуд хärүив:

—Ни-негн! . . Тбвкнүн! . .

Монгъглас ирсн багъчудас Саарал Лхамсурэн, Балзан Лхавсурэн гидг хойр күүкн Бадма-Гаряев Эрдни-Гарән чееджд Монгъглын фестивалн значок хатхджд өгв. Дакад телн байрта серглнв джиргълиннв тускар келв.

Эн ик нär-джиргълд нарта делкän багъчуд нег-негнänнв кел эс медлж болв чигн, гариннв хургъдар ухан-седклän күүнднä. Индин, Монгъглын, Италин, Францин, Англин боли талдан чигн келн багъчуд колониальн Французск Судана багъчудла харгъчхав. Телнлä хамдан мана Хальмгин багъчуд бас орлцхав.

Августин 3-н. Орүн эртäs авн Цугсоюзин селänä эдл-ахун гäахүлд олх болад ниргцхäv.

—Эн селänä эдл-ахун гäахүлг түрүн болдж үзхүв. Аргъта болхла би терүнäs цуг бийдän кергтä дамшлт авнав,—гидж Элст балгъсна Ленинä пертä колхозин ах хббч Алексей Радачинский келв.

Гäахүл бäах газр—бүкл балгъсна бäар эзлжәнä. Союзин республик болгън эврä павильонта болсн деерän. Центральн районд тал-талдан павильон бас эзлхәнä. РСФСР-н павильонд бидн мана крайин пертä-пертä селänä эдл-ахун кблмшин нуүрт йовх äмтсн зургуд хäлävдн, телнä кблмшин дамшлт умшвдн. Телн дунд Козьминск селänä пертä колхозин председатель Социалистическ Күчкблснä Герой Г. З. Жиляев, „Советское руно“ совхозин ах хббч В.Е. Золотарев, „Большевик“ совхозин ах хббч Д.Т. Хоречко боли талдан чигн үзмджтä äмте мана Ставропольск краяс бäаинä.

Сарпинск района „Сарпинский“ совхозин тракторист Убушиев Эрнин, Элстин механизацин училишин мастер Болдырев Очр—эднд „Павильон механизация“ икär таасгдв. Эн павильона бмн гäахүлд гидж тавсн „ТУ—104“ гид самолет бäанä. Газадин орн-нутгудин чигн, мана советск багъчуд чигн цугъар ик бврмлж кедж эн самолетиг гäахнä.

Гäахүлин площадь деер кесг гектар тärän ургъджана. Энүнд цуг делкän багъчуд ирлж, мана орн-нутгин тäränä кблмшин дамшлт дасцхана.

—Тана орн-нутгин гäахүл—нарта делкäl негдгч школ,—гидж манла йовсн монгъглын поэт Дожоо Дорж келв.

Эн бдрмүдт Кремльд болсн бал дегд ик сän-сäахн болв. Асхн эртäs авн Кремлин эргнд

бäаисн Свердловск, Революцин, Красн площадьс, Арбат, Москва—голнн кбвä багъчудар дүүрв. Цуг делкän багъчуд Спасск бäаиннвгин уудär Кремлүр орихав. Арви тавн мингъгн оли-келн багъчудиг, москковск типографин кблмшч Тамара Иванова тосв. Тайницк садин аллеяär гарад, багъчуд Кремлевск ббдмин хаалгъар йовад, деер бäаисн Благовещенск боли Архангельск собор-мудин бдрк площадь деер хурцхана. Эргнд музыка, байрта ценънсн инäдн, шуугата алх ташлгън.

Яшалтагъас ирсн Сладковск МТС-н тракторн бригадин бригадир Николай Хуторной эн тоотиг үзäд, Рая Азыдова, Баснв Надбитов—эднлä хамдан байсн джиргъäl йовна.

Кремлевск балн нег захднв Академическ ик театрин артистир би-ду үзүлджäцхәнä, наадк нег захднв багъчуд цирк гäахджәнä. Энд-тенд би, дун, зүсн-зүүл наадн.

Мана Хальмг тангъчар концертс бсн терск хазгудин Пятигорск би-дуугъин ансамблин багъчуд Хальмгин багъчудла, талдан келн багъчудла хамцад, Архангельск соборин бдр „Комсомольская ручейка“ гидг наад наадцхав.

Бал арви хойр час сб күрл болв. Дигтä арви хойр часла Спасск бäаиннвгин час цокхла, зүсн-зүүл бнвгтä ракетс хадлж ббдän гарад, сббгин тенгъриг сольнвггърсн герлär кеерүлв. Энүнä хббн цуг багъчуд бäаисн газрури тарцхав.

Хальмг тангъчас одсн багъчудт кезäд чигн мартгдш уга толлврмуд Ленин боли Сталин хойрин мавзолейд одсна хббн үлдв. Эн бдр мавзолейд арви хойр мингъгн äмти орцхав.

Мана багъчуд бдр болгън гишинв Лужникд бäаисн Ленинä пертä стадионд одлж, спортгин дбрлä хäлäцхäv. Орчлнвгд туурсн Третьяковск галлерейд одсн мана багъчуд алдр зурачирин зурсн зургуд үзхäv. Регина, Суриковин, Серовин, Перовин, Крамскойин боли талдан чигн кесг зурачирин зургуд толлдж авцхав.

Хальмгин багъчуд хärү тангъчурн гархин бмн, ардан үлдсн уүрмүд, иньгудтän фестивалн белгүд хуллдж авцхав.

Сарпинск района „Гигант“ гидл колхозин саальч Поля Копцова эврәннв фермд кблдлг 12 үр күүкдтän цугтаднв белг авб. Элст балгъсна „1-е Мая“ артелин хуви-хунр уяч Шура Кобылкина үр күүкдтän торгън альчурмуд авб.

—Москва, менд бä! Цуг делкän багъчуд ни-негн, тбвкнүн болтха, дän кезäд чигн бичä шаттха!—гидж хäакрлäд Хальмгин багъчуд теегän орад гарцхав!

Телн цугъар амулнв менд газртан ирцхäсн, бмнкäсн үлү урмдтагъар кеджäх кблмшän эклцхäv.